

Kassai Hajnal

múzeumi főosztályvezető, EMMI kultúráért felelős államtitkárság

Kutatás a magyar múzeumok jelenlegi állapotáról és fejlődési lehetőségeiről **Előszó - a kutatás célja, létrejötté, szereplők, percepciók¹**

A *MúzeumokMa 2020* kutatócsoport elindítja azt a tizenöt alkalomból álló publikációs-sorozatot, amelyben ismerteti a májusban indított felmérés céljait és bemutatja kutatásának részeredményeit a magyar múzeumok jelenlegi állapotáról és fejlődési lehetőségeiről.

A megjelenéseket a mai naptól 2021. március végéig adja közre, szerdai napokon a *Pulszky Társaság* hírlevelében, valamint *Magyar Múzeumok* és a *Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ (MOKK)* honlapján. December közepétől a megjelenések egy hónapon át szünetelnek, a teljes kutatási anyag hivatalos bemutatása pedig 2021. májusára várható.

Hangsúlyozni szükséges, hogy a szóban forgó kutatás továbbra is zajlik!

2020 tavaszán meghatározott szempontok alapján online kérdőíven keresztül megkérdeztünk intézményvezetőket, középvezetőket, valamint egyéni munkatársakat; második lépésben mélyinterjúkat készítettünk a módszertanhoz igazodó elvek mentén kiválasztott kollégák körével és a napokban folynak az intézményvezetők, valamint a szféra véleményvezéreinek fókuszcsoportos beszélgetései.

Ehhez mérten a kutatás végleges kiértékelése még várat magára. Mégis úgy döntöttünk, hogy részeredményeket, eredmény részeket a folyamat jelenlegi állapotában is érdemes publikálni.

A *MúzeumokMa 2020* kutatás néhány részletéről 2020. november 9-én dr. Fülöp Péter helyettes államtitkár beszélt a *Múzeumi ReStart* konferencia keretében. Ennek hatására számos kritikát kaptunk, melyekben a szakma képviselői nehezményezték, hogy az ott elhangzó adatok tudvalévő tények, a kollégák a folyamatokat saját bőrükön érzik és újdonságot a prezentáció csak kevéssé hozott.

A kutatócsoport maga is percepciókkal indult neki a munkának, voltak a szakmában lezajló folyamatokkal kapcsolatban meglátások, tapasztalatok, hipotézisek és megérzések – ezek elengedhetetlenek a kutatás megvalósításához; szükségesek a törvényszerűségek és összefüggések felderítésére, meghatározására és igazolására.

¹ A bevezető melléklete a 2020. november 9-én a *Múzeumi ReStart* konferencia keretében – dr. FÜLÖP PÉTER művészeti, közművelődési és közgyűjteményi ügyekért felelős helyettes államtitkár által – bemutatott prezentáció.

Az egyik ilyen feltevés volt például, hogy a 2013. január elsején életbe lépő fenntartó váltás pozitív hatással volt a vidéki múzeumokra; a másik, hogy az önkormányzatok nincsenek kellően tisztában a múzeumokban rejlő lehetőségekkel, nem használják ki, nem építenek kellő intenzitással a múzeumok település társadalmi-, kulturális-, turisztikai életében betöltött szerepére.

Mindemellett forrásbővítésért, törvénymódosításért akkor fordulhat a szakma, ha alátámasztott, kielemezett adatsorok állnak rendelkezésére.

A *MúzeumokMa 2020* kutatás célja

Legutóbb 2009-ben jelent meg átfogó körkép a múzeumokról a 'Magyar Múzeumi Kutatás 2007-2008'² című felmérésben. Akkor 123, a megyei múzeumi igazgatóságokhoz tartozó múzeumot vizsgáltak közel 13.000 látogató szemüvegén keresztül.

Azóta is számos kutatás jelent meg a *Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ*, valamint egyetemek gondozásában, általában azonban csak egy-egy kiemelt téma vizsgálatával (szolgáltató múzeum, múzeumpedagógia a múzeumokban, minőségmenedzsment a múzeumokban, látogatófogadás a múzeumokban stb.)

A jelenlegi kutatás meghatározó törekvése a magyar múzeumi szféra átfogó állapotfelmérése, illetve a kialakult állapotokkal kapcsolatos szakmai és fenntartói vélemények, reflexiók térképe. Hangsúlyt fektet a statisztikák és szakmai felmérések elemzésére, valamint azok vélemény-anyagokkal való ütköztetésére. Szándéka a szakmai és kultúrpolitikai döntéshozatal adatokkal és érvekkel történő megtámogatása, valamint a jövőbe mutató szakmai fejlődési irányok kijelölése, ajánlások megfogalmazása.

Nem titkolt célja, hogy a témák felvetése mentén elgondolkodtassa az intézményvezetőket, a középvezetőket és a véleményvezéreket, esetleg újabb szempontokat hozzon be gondolkodásukba, így formálva a múzeumi szféra szemléletét.

A *MúzeumokMa 2020* kutatás aktualitása

A múzeumokat érintő 2013. január elsején életbe lépő változások óta eltelt időszak szükségesé teszi annak elemzését, hogy a fenntartó váltás milyen (pozitív vagy negatív) hatással volt a múzeumokra, illetve fenntartójukra.

A kutatás lehetőséget biztosít, hogy saját eredményeivel kiegészítse az elmúlt években a múzeumi szféra egyes területeit felmérő vizsgálatokat. Bemutatja a

² 'Magyar Múzeumi Kutatás 2007-2008' kutatást az Oktatási és Kulturális Minisztérium Közgyűjteményi Főosztálya megbízásából a Xellum Kft. készítette, a Múzeumi Oktatási és Képzési Központ szakmai támogatásával.

Az eredményeket 2009-ben publikálták a www.muzeumokmindenkinek.hu honlapján.

múzeumi, közgyűjteményi ágazat aktuális és akut problémáira (bérrendezés, pályán-tartás) adott megoldási javaslatokat.

A *MúzeumokMa 2020* kutatócsoport tagjai

A Kultúráért Felelős Államtitkárság Múzeumi Főosztálya Az Örökség Kulturpolitikai Intézetet bízta meg a kutatás megszervezésével, koordinálásával és a végső publikálással. Emellett elengedhetetlen volt a Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ (MOKK) munkatársainak bevonása, hiszen immár több éves tapasztalatuk van kutatások lebonyolításában, módszertanok kidolgozásában, képzések megszervezésében és személyes kapcsolataik is segítik a lekérdezéseket, valamint az eredmények kiértékelését. A MúzeumOD (Nyitott Világ Bt.) sem új belépő, több online kérdőívvel kereste meg a múzeumi szférában dolgozókat az intézmények szervezetfejlesztésének, a munkatársak motivációjának kutatásával kapcsolatban.

A *MúzeumokMa 2020* kutatás fókuszterületei

A 2013. január elsején életbe lépő fenntartói változások elemzése kiemelt szerepet kap a kutatásban, ez idáig ugyanis nem folyt vizsgálat az intézmények továbbélésének körülményeiről, a fenntartóváltásból adódó szerepkörük átalakulásáról. A folyamat hét évvel ezelőtt lezárult, azóta több önkormányzati cikluson vannak túl, a kutatás eredményességéhez szükséges kellő tapasztalattal rendelkeznek. Az elmúlt hét év gyakorlata alapján az intézmények reális látteleket adhatnak magukról, a településükön betöltött szerepükről, az önkormányzattal való kapcsolatukról.

Az előző témakörhöz szorosan kapcsolódik a múzeumok aktuális társadalmi feladatára, lehetőségeire, valamint a szolgáltató szemléletre irányuló kérdéscsoport. Tanulságos válaszok születtek arra a stratégiával igen szorosan összefüggő kérdésre, hogy melyek az adott intézményének legfontosabb szerepkörei most és mit prognosztizálnak 10 év múlva.

A múzeumok szolgáltató szemléletének irányai kerültek górcső alá olyan témák felmérésével, mint a hagyományos múzeumi feladatokon túli további (pl. oktatás, egészség, turizmus) tevékenységek; a múzeumok turisztikai attrakciókhoz való viszonyának meghatározása.

Feladat volt a digitalizációhoz, a társadalmiasításhoz, a szolgáltatásfejlesztéshez, a munkatársak fejlesztéséhez, az együttműködésekhez való hozzáállás feltérképezése.

Egy újabb kérdéscsoport készült a múzeumok fenntartásának és korszerű működtetésének feladatai; a múzeumok fenntartható finanszírozásának lehetőségei; valamint a múzeumi világ fejlődését előmozdító területeinek vizsgálatára.

A témakörön belül a kutatás feltérképezte az intézmények gazdálkodási képességét, felmérte az anyagi források és kiadások megoszlását, az egyéb bevétel-teremtési lehetőségeiket.

A múzeumok emberi erőforrás-gazdálkodásának jelenlegi állapotát, az alkalmazottak pályán-tartását, a fiatalok megtartását és a tapasztalt kollégák

motiválásának lehetőségeit egy következő kérdéskör boncolja – szoros összefüggésben a múzeumi terület emberi erőforrás hatékonyságával, a hiányszakmák feltérképezésével, a megváltozott munkáltatói és munkavállalói igények bemutatásával, az újonnan létrejött pozíciók összesítésével, valamint az 'utánpótlás-nevelés' kérdésével. Felméri a múzeumi HR-es munkakör iránti igényt, és választ keres a szervezeti-struktúra rugalmasságának növelésére irányuló kérdésekre.

Végül, de nem utolsó sorban az országos múzeumok mintaadó szerepét tanulmányozza a szakmát meghatározó vezetők és véleményvezérek bevonásával. A kutatás feltárja a muzeális intézmények együttműködéseit az integrált intézményi struktúrában és a hálózati működésben. A kutatással mód nyílik feltérképezni a szektoron belüli igazodási pontokat; az országos múzeumokban zajló változások tanulságait, továbbá a mintaadó szervezetek támogatásának előnyeit.

A MúzeumokMa 2020 kutatócsoport tagjai bíznak abban, hogy a vizsgálat eredményei számos szakmai folyamatot fognak a jövőben segíteni, támogatást nyújtanak a vezetők döntéseikhez és iránytűvé válnak a múzeumi szférában dolgozók számára.

Hisszük, hogy a publikáláskor megfogalmazott ajánlások támogatást nyújtanak stratégiai kérdésekben, valamint útmutatást adnak az együttműködés, együtt munkálkodás folyamatában.

Elérhetőségünk: muzeumokma2020@oroksegintezet.hu

A MúzeumokMa 2020 kutatás publikációs menetrendje

Téma	Várható megjelenés
1. Előszó – a kutatás célja, létrejötte, szereplők, percepciók	2020. november 25.
2. Bevezetés – a kutatás módszertana, a kutatásban részt vevők köre	2020. december 2.
3. Múzeumok és kihívások	2020. december 9.
4. Mennyiben befolyásolja a bér a múzeumi munkatársak motivációját? 37% versus 63%	2021. január 13.
5. Mit jelent a szolgáltatói szemlélet?	2021. január 20.
6. A múzeumi működés szükséges reformjai – így látják a vezetők és a munkatársak	2021. január 27.
7. Stratégiai látásmód a múzeumokban	2021. február 3.
8. Kik nem látogatják a múzeumainkat, és mit tehetünk a bevonásuk érdekében?	2021. február 10.
9. Az országos múzeumok mintaadó és tudományos szerepe	2021. február 17.
10. A minőségi munkavégzésért – a munkatársak fejlesztési irányai	2021. február 24.
11. A múzeumok társadalmi szerepvállalása a közösségek fejlesztésével és az identitás erősítésével	2021. március 3.
12. Fiatalok pályán tartása, megtartása – Miért fontos? Kinek fontos?	2021. március 10.
13. HR- és szervezetfejlesztési kérdések a múzeumi szakmában	2021. március 17.
14. Múzeumok és turizmus. Múzeumok és egyéb kulturális intézmények viszonya	2021. március 24.
15. Ajánlások	2021. március 31.